

Over seks gesproken



# Over seks gesproken

Tien vrouwen delen hun verhaal

Harriët van Wetten

© Harriët van Wetten, 2016

Foto auteur: Gerry Kappen

Ontwerp cover: Harriët van Wetten

Uitgegeven via Bravenewbooks

ISBN: 9789402146912

[www.bravenewbooks.nl/harrietvanwetten](http://www.bravenewbooks.nl/harrietvanwetten)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the autor.

Voor Riemke

van wie ik leerde  
hoe de boodschappen die we krijgen  
ons kunnen vormen  
tot wie we zijn

*The great question that has never been answered,  
and which I have not yet been able to answer,  
despite my thirty years of research,  
is 'What does a woman want?'*

*Sigmund Freud, 1955*

# INHOUD

Vooraf

Neeltje

Heleen

Babs

Tamara

Olga

Vera

Hella

Irene

Marion

Tooske

Nadien

Wetenschap

Dankwoord





## Vooraf

“Ga jij een boek schrijven over seks? Daar is alles toch al over gezegd.”

Mijn nichtje van dertig keek me verbaasd aan.

“Op Facebook kom je elke dag lijstjes tegen waarop staat wat je vooral wel of niet moet doen,” vervolgde ze. “Ik ken geen tijdschrift waarin het niet over seks gaat. En op tv blijft niets onbesproken.”

Ze zuchtte diep: “Seks is toch geen taboe meer.”

Haar reactie bracht me in verwarring.

“Misschien heb je gelijk,” zei ik. “De vrijheid waarmee we over seks praten is groot. Alles mag aan de orde komen. Het liefst zo extreem mogelijk, zo lijkt het. Maar of er geen taboes meer bestaan, waag ik te betwijfelen.”

“Waar denk je dan aan?” vroeg ze.

“Nou, weet jij bijvoorbeeld hoe het seksleven van je zus eruitziet, of dat van je vriendinnen?”

Haar interesse leek gewekt en ik vervolgde:

“Ik zou best wat meer willen weten over het seksleven van mijn vriendinnen, maar hoe ouder ik word, hoe moeilijker het lijkt om hierover met elkaar in gesprek te gaan.”

Ze glimlachte.

“Ik denk dat ik begrijp waar je naartoe wilt,” antwoordde ze, “Ik zou het van sommige mensen ook wel willen weten, maar daar hebben we het niet over. Van anderen zou ik het overigens liever niet weten ...”

Even later vroeg ik of ik haar eventueel zou mogen interviewen.

“Geen haar op mijn hoofd,” gilde ze.

“Je bent al de zoveelste die niet geïnterviewd wil worden,” gaf ik haar terug. “Taboes, nee, die bestaan niet meer ...”  
Ik gaf haar een knipoog.

Gedurende het proces van de totstandkoming van dit boek heb ik nog vaak aan dit gesprek moeten denken. Omdat ik in mijn omgeving niemand vond die geïnterviewd wilde worden, schreef ik een uitgebreide brief waarin ik een oproep deed aan vrouwen om hen te mogen interviewen. Deze brief stuurde ik aan mijn vrouwennetwerk met het verzoek hem door te sturen aan alle vrouwen die zij kennen. Uiteindelijk meldden zich tien vrouwen die hun verhaal wilden delen, maar allen met de kanttekening erbij dat zij anoniem in het boek opgenomen wilden worden. Niet één vrouw dus die herkenbaar wilde zijn. Opmerkelijk, zou je zeggen, als je ziet hoe gemakkelijk er in de media over seks gepraat wordt. Eerlijk gezegd stelde deze opstelling van de vrouwen mij ook gerust: de anonimiteit zou vermoedelijk leiden tot meer openheid en minder sociaal-wenselijke verhalen.

Ook tijdens de interviews hielden de woorden van mijn nichtje mij bezig. Wordt er nu werkelijk iets nieuws verteld? Met alleen mezelf als referentiekader kon ik niet anders dan concluderen dat dit het geval was. Maar of de lezers van dit boek mijn mening zouden gaan delen, daar kon ik niet over oordelen. Gelukkig had ik mijn meelezers die mij na elk uitgewerkt interview lieten weten benieuwd te zijn naar het volgende. Dit was

prettig, maar iets bleef me bezighouden. Uiteindelijk besloot ik mijn nichtje het manuscript te laten lezen, het was tenslotte haar reactie die deze onrust teweeg had gebracht.

Nadat zij het manuscript gelezen had, schreef ze mij het volgende:

*“Ik had nooit gedacht dat ik met zoveel interesse je boek zou lezen. Na elk hoofdstuk wilde ik weten wat het volgende te bieden zou hebben. Ik heb er niet alleen wat van opgestoken, maar vond het ook fijn om dingen te herkennen. Wat moet het heerlijk zijn om zo te kunnen genieten als Heleen bijvoorbeeld. Maar wat een afschuw beving me bij het lezen van Babs; haar verhaal zal ik nooit meer vergeten. De tegenstellingen zijn groot en tegelijkertijd is er sprake van overlap, ongeacht de leeftijd. Irene bijvoorbeeld, die net als Tamara na haar bevalling een innerlijke rust is gaan ervaren waardoor de seks er beter op werd. Haha, die herken ik. Daar had ik alleen nog nooit zo naar gekeken. Of Marion die net als Irene niet wist wat ze voelde toen zij voor de eerste keer opwinding tussen haar benen ervoer. Door de vrouwen in een sociaal-maatschappelijke context te plaatsen geef je de diepgang die doorgaans ontbreekt, dat maakt vooral het verhaal van Olga zo mooi. Dat verantwoordelijkheid nemen en keuzes maken zelfs van invloed kunnen zijn op je seksleven heeft Neeltje mij doen inzien. En hoe je er als alleenstaande vrouw, zoals Vera, toch een leuk seksleven op kunt nahouden, zou ik zelf niet bedacht hebben. Dat geldt ook voor het verhaal van Hella, die pas op haar 29<sup>e</sup> voor de eerste keer met iemand naar bed ging; dat moet inderdaad wat met je doen. Met de*

*diepgaande reflectie van Tooske tenslotte heb je het boek mooi afgerond. Tante, dat de verhalen zo uiteenlopend, open en diepgaand zouden zijn, had ik niet gedacht. Je hebt me getroffen."*





## NEELTJE

Geboren in 1941  
73 jaar ten tijde van het interview

Nu met pensioen.  
Werkte voorheen in haar eigen parfumeriewinkel.

*“De manier waarop wij seks hadden, vond ik afschuwelijk. Als ik daar nu op terugkijk, was het eigenlijk heel neerbuigend.”*





## Neeltje

---

*We zouden elkaar treffen in een eetcafé, midden in het dorp waar Neeltje woont. Gelukkig hadden we afgesproken dat ze een rood hoedje zou dragen. Ik zou namelijk niet gedacht hebben dat de enthousiasme uitstralende vrouw, met korte blonde krullen, gekleed in bruinleren broek en stoere laarsjes, de vrouw was met wie ik een afspraak had. Ze zag er veel jonger uit dan de vrouw met wie ik dacht te hebben afgesproken.*

*In de e-mail, waarin ze zich aanmeldde voor deelname aan dit boek, schreef ze dat ze het een mooie uitdaging vond om op haar 73<sup>e</sup> nog eens te gaan praten over seks. Ze wist niet of ze tot de doelgroep behoorde, "maar toch kan ik spreken over jarenlange ervaring", schreef ze. Met name het idee voor andere vrouwen iets te kunnen betekenen, motiveerde haar. "Ik ben een vrouwenmens en een groot voorstander van het doorgeven van verhalen, maar ik houd niet van oppervlakkigheid", liet ze me weten.*

---

We arriveren gelijktijdig en ontmoeten elkaar in een lange vestibule die toegang verschaft tot het eetcafé. Onze jassen hangen we aan de kapstok, maar het rode hoedje gaat mee

naar binnen en krijgt plaats op de stoel naast Neeltje. Bijna alles in het café is donkerbruin: de vloer, de tafels, de bar en de lambrisering. De jugendstil taferelen aan de muur en de gekleurde lampenkappen boven de bar geven de ruimte kleur. In de hoek een brandende kachel. Het is rustig, wij zijn de enige gasten. Het is dan ook pas tien uur in de ochtend. De serveerster begroet Neeltje, ze kennen elkaar. Mij knikt ze vriendelijk toe en ze vraagt wat wij willen drinken. We bestellen twee thee, met ieder een stukje appeltaart. Neeltje vertelt me dat ze zich niet op het gesprek heeft voorbereid. Ik geef haar aan dat dit geen enkel probleem is en dat ik ervan uitga dat zij haar leven kent en daarmee ook de antwoorden op mijn vragen. Op de vraag wat voor haar een van de belangrijkste momenten in haar leven was op het gebied van haar seksuele ontwikkeling begint Neeltje te vertellen.

“Op mijn veertigste ben ik uitgebroken, zo noem ik het. Het betekende het einde van mijn eerste huwelijk, een relatie waarin ik het gevoel had in van alles te worden tegengehouden. Ik was net verhuisd vanuit de stad naar een klein dorp, samen met Karel, mijn man, en onze drie kinderen. Met mijn werk was ik gestopt omdat ik het voor de kinderen beter vond er zoveel mogelijk voor hen te zijn zo vlak na de verhuizing. Maar binnen een paar maanden had iedereen zijn eigen wereld al weer opgebouwd, behalve ik. Ik zat thuis tegen die rottige bomen aan te kijken. En toen las ik in de wijkkrant over de VOS-cursus.”

Ik: “VOS-cursus?”

N: “Ja, dat had je in die tijd. VOS staat voor: Vrouwen Oriënteren zich in de Samenleving. Het waren cursussen om huis-

vrouwen bewuster en sterker te maken. Het was in de tijd dat de vrouwenbeweging op gang kwam, het begin van de tweede feministische golf. Ik had toen nog geen idee wat het inhield, maar het sprak me wel aan, en bovendien gaf het mij de gelegenheid weer eens het huis uit te gaan en dingen te doen buiten mijn gezin om."

Ik: "Wat leerde je daar bijvoorbeeld?"

N: "De VOS-cursus heeft me vooral wakker gemaakt. Ik leerde er bijvoorbeeld dat het goed zou zijn om als vrouw een eigen bankrekening te nemen. Als je man komt te overlijden, zo legden ze me uit, dan zou onmiddellijk de bankrekening stopgezet worden omdat die op zijn naam stond, en ik zou niet meer bij het geld kunnen. Daar kreeg ik het Spaans benauwd van. Ik was al die tijd gewend geweest om elke week wat geld te krijgen voor het huishouden en verder mocht ik me nergens mee bemoeien. Zo hadden Karel en ik dat geregeld. En ik realiseerde me dat dit dus anders moest. Ik zag het als een enorme uitdaging om over een eigen rekening te beschikken en vol enthousiasme legde ik hem mijn plannen voor. Maar hij dacht daar anders over en vond dat ik met de cursus moest stoppen. Hij vond het maar onzin wat ik daar leerde. Inmiddels begrijp ik dat die VOS-cursus één grote bedreiging voor hem was. Hij was natuurlijk bang dat hij het niet meer voor het zeggen zou hebben. Hij had namelijk altijd alle touwtjes in handen, altijd al, met alles in ons leven."

Ik: "Gold dat ook voor jullie seksleven?"

N: "Ja, ja, zéker op dat gebied. De manier waarop wij seks hadden, vond ik afschuwelijk. Als ik daar nu op terugkijk, was het heel neerbuigend eigenlijk. Johan, mijn huidige man,

denkt dat ik in die tijd een trauma heb opgelopen, en ik denk dat hij gelijk heeft."

Ik: "Kun je daar wat meer over vertellen?"

N: "We hadden zo'n vast patroon bijvoorbeeld, op vrijdagavond. Als Karel thuiskwam van het werk stond het eten altijd voor hem klaar. Na het eten ging hij op de bank liggen, moe van het werk. Ik legde de kinderen in bed en kwam wat later weer naar beneden. En zodra ik de huiskamer binnen stapte, wist ik het al. Hij had intussen de open haard aangemaakt en de gordijnen gesloten. Vervolgens vroeg hij me om naar boven te gaan en iets anders aan te trekken. Het was dan de bedoeling dat ik me sexy ging kleden, althans hij vond het sexy, maar ik vond het hoerig wat ik aan moest."

Neeltje trekt haar neus op.

"Hij kocht die kleren voor me in een seksshop, vermoed ik. Het waren van die harde kanten setjes die schuurden en knelden en me zeer deden. En daarmee moest ik dus naar beneden om hem te entertainen. Ik vond het ronduit afschuwelijk, maar hem wond het op."

Ik: "Liet je hem weten dat je het verschrikkelijk vond?"

N: "Wat het allemaal zo ingewikkeld maakte, is dat ik zelf, als we het spel eenmaal speelden, ook wel opgewonden kon raken. Ik was geen ijskonijn, zo was het nou ook weer niet. Dus als ik eens ter sprake probeerde te brengen dat ik het allemaal niet zo prettig vond, dan gaf hij me terug dat hij gemerkt had dat ik het zelf toch ook lekker vond. Dat vond ik misschien wel het moeilijkste. Hoe moest ik hem uitleggen dat ik iets deed wat ik niet plezierig vond, terwijl ik er toch opgewonden van werd? Dat kreeg ik niet duidelijk gemaakt en hij wilde het niet horen."

Ik: "Deden jullie het vaak?"

N: "We deden het zo'n keer of vier in de week. Ook overdag als hij even tussendoor thuiskwam van zijn werk, gewoon in bed of, wat ik ook vreselijk vond, op de trap. Waar ik vooral van griezelde, was dat hij nooit fris was. Hij douchte zich maar één keer per week. Ook als ik erom vroeg, waste hij zich niet. Ik ben veel over mijn grenzen gegaan in die tijd."

We stoppen even.

De serveerster zet het appelgebak en de thee op tafel.

We wachten tot zij weer ver genoeg van onze tafel verwijderd is en hervatten het gesprek.

Ik: "Was Karel de eerste man met wie je het deed?"

N: "Ja, hij was de eerste."

Ik: "Wat kun jij je nog van de eerste keer herinneren?"

N: "Het was op mijn achttiende. Ik werd door hem ontmaagd tegen de muur in de hal bij mijn ouders thuis, zij lagen al in bed. En ik kan niet zeggen dat ik er lol aan beleefde, sterker nog ik vond het afschuwelijk. We deden het in die tijd altijd tegen een muur of in de auto. Later hoorde ik wel eens van andere vrouwen dat zij dit juist spannend en leuk vonden, maar ik niet, ik vond het vreselijk."

Ik: "Hoe denk je dat het komt dat jij het zo vreselijk vond?"

N: "Ik weet het niet. Ik vermoed dat de opvoeding die ik kreeg een belangrijke rol speelde in mijn geremdheid. Maar ik ben er in de loop van mijn leven steeds meer van overtuigd geraakt dat vrouwen fysiek van elkaar verschillen en dat dit ook een rol speelde. Voor sommige vrouwen gaat het gewoon gemakkelijker dan voor anderen. En bij mij ging het niet

zo gemakkelijk. En daarnaast was ik bang, onzeker en heel onwetend. Ik had meegekregen dat het niet mocht, seks voor het huwelijk."

Ik: "Ben je religieus opgevoed?"

N: "Ja, maar het was vooral op de katholieke school dat ik bang gemaakt werd. De nonnen en de priester leerden mij dat seks voor het huwelijk uit den boze was. Door mijn ouders ben ik katholiek opgevoed, maar niet overdreven. Mijn moeder bedreef het geloof niet zo streng en mijn vader deed alsof, omdat het zo hoorde. Zo kan ik dit het beste samenvatten. Ik kan me nog wel één opmerking van hen herinneren waardoor ik me op mijn hoede ging voelen. 'Het zal ons toch niet overkomen dat jij voor het huwelijk zwanger wordt,' waar schuwden ze me. En ook mijn aanstaande schoonvader gaf daar een duidelijk signaal in af. Hij zei: 'Denk erom, als je je kont brandt, moet je op de blaren zitten,' maar niemand vertelde mij wat ik precies moest doen om mijn kont niet te branden. Ik was zo onwetend."

Ik: "En had je vriendinnen met wie je daarover kon praten?"

N: "Met mijn vriendinnen had ik het er wel eens over, maar dat ging niet verder dan wat basale dingen."

Ik: "Waar was je precies zo bang voor?"

N: "Dat weet ik niet, het had te maken met het feit dat ik zo weinig wist. Ik herinner me nog een dag aan zee, met Karel. Wij kenden elkaar nog maar net. We hadden ons afgezonderd in de duinen en daar begon hij plotseling heel heftig met me te vrijen. Ik voelde zijn lid dikker worden. En verder gebeurde er niets, maar ik schrok er enorm van en wist niet wat ik moest doen. Toen we thuiskwamen en aan de voordeur